

la labialització se sumà la influència de *rufián* (cf. gergo it. *ruffaldo* id., *RFGn.* xxxiv, 664) i *arrufar* (cf. Baist, *RFGn.* i, 109).

¹ Com és sabut el castellà no ha fet tal cosa, perquè no en sentia necessitat, com sigui que allí el mot no tenia la nostra plèthora semàntica (gràcies a *regazo*=cat. *falda*, c; i *ladera*=cat. *falda*, d), i el duplicat *halda/falda* va fornir encara bastant de temps una altra distinció paral·lela: per això en cast. no es va formar mai un *faldeja o *faldiella: ço que posa de relleu l'absurd dels qui han sospitat que a Sicília o a Catalunya el mot pugui ser castellanisme. ² En sicília es troba en alguns llocs *faldiglia* i en altres *faddetta*, que Rohlf s ja reconeix (*Sitzungsber. Bayr. Akad.* v, 1975, 31-2) com a manlleus hispànics: el segon, diu, del cat., el primer del cast., ensopogada excusable en un romanista estranger d'especialització itàlica i gascona, i poc coneixedor del detall lingüístic català i castellà. Però dir, com fa *AlcM*, «*faldilla*, derivat amb el sufix castellà *-illa*», no fa més que trait una estupenda ignorància: sufix castellà el de *forquilla*, *barnilla*, *cordill*, *barranquill*, *conquilla*, *manilla*, *sargantilla*, *canalilla*, *Fontanilles*, *Ciudadilla*, etc.; si no fos que, més que ignorància, deu haver-hi el prejudici de sempre: a Mallorca diuen *faldetes*, ergo... *faldilles* castellanisme! —³ El cast. *faldellín*, força menys representat que en català, no es documenta fins un centenar d'anys més tard que en la nostra llengua i deu ser manlleu del català. L'Ariosto usa *faldiglia* i *faldellino*, duts segurament a la cort de Ferrara per la seva protectora, princesa catalana: salta a la vista fonèticament (per la *gli*) llur caràcter de manlleu, que no restà en italià posterior, com ja fa constar Zaccaria. En textos de llengua castellana *faldilla* només es documenta raríssimament, i és significatiu que sigui en un inventari aragonès (a. 1497, *VRom.* x, 151).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *faldilles*, *fandilles*, *faldellí*, *faldilló*, *faldillar*, *faldiller*, *faldilleta*, *faldilletes*, *faldillots*, *faldetes*, *faldeta*, *faldar*, *en faldaret*, *faldara*, *faldarejar*, *faldarotes*, *faldaró*, *falandró*, *faladruc*, *falandraix*, *faldó*, *anar en faldó*, *faldetango*, *faldona*, *faldut*, *afaldat*, *desfaldar*, *enfaldar*, *enfaldillar*, *enfandillar*, *sobrefalda*, *sotsfalda*, *faldriquera*, *faldriquera*, *rejaldar*, *arrufaldar*.

Faldellí, *faldaró*, *faldilla*, V. *falda* *Faldistori*, V. *faristol* *Faldó*, *faldriquera*, V. *falda*

FALENA, pres del gr. *φάλαινα* 'papallona nocturna'. □ 1.ª doc.: *DOrt.*, 1917.

DERIV.: *Falènids*.

Falgamonía, V. *fleuma* *Falgar*, *falgosa*, V. *falguera*

FALGUERA, del ll. vg. *FILICARIA, derivat de *FILIX*, -*ĭcis*, id.; *FILICARIA va designar al principi una estesa o matoll de falgueres, i passà a aplicar-se també a una planta sola, pel caràcter embardissat i emmatat

dels llocs on creix més sovint aquesta herba, i per la naturalesa entredada i rossegadissa que sovint té ella mateixa, que fa ben difícil de distingir quan n'hi ha una de sola i gran, o bé moltes de juntes. □ 1.ª doc.: en dos textos tècnics del S. XIII-XIV (*AlcM*).

I aviat entrà en la tradició lexicogràfica: Busa-N., 1507 («f.: filix»), *DTo.* 1647 (id.), al qual afegeix «*falguera de arbre*: dryopteris» l'ed. de 1670; *falgéra* és fins avui la forma del cat. central i bastant generalitzada, ultra la llengua literària, en els parlars locals; en gran part la registrem fins a la carena pirinenca: Cardós i Vall Ferrera, Conflent (Mosset, 1960). L'evolució fonètica fou, des de *felguera* per influència de la *l* implosiva, d'una part a *falguera* (cf. *salvatge*, *balança*, *maldar*, etc.), per l'altra a *folgéra* a causa del timbre velar de la mateixa *l*; forma que anoto en altes valls pallareses (*folgéra* Espot, 1964; Tavascan, 1934); altrament això sovint es redueix a *jugéra*, i no pas lluny de la capital, fins en les muntanyes del Maresme (Callella-Montnegre, 1956) i del Montseny (El Brull, 1935), *Pla de Fogueres* entre Riells i Montsoriu, etc.; variants totes dues que, en efecte, estan molt esteses com a NLL i NPP, i bastant per tot el Prnc.

En el territori cobert altre temps per parlars del substrat mossàrab o pirinenc pre-català, s'ha mantingut una forma amb conservació de la vocal etimològica entre *l* i *c*, com l'alt-arag. *felequera* (DAcEsp.): Benasc *felequera* («me faré al prau un llit de *felequeres*», Ferraz, 61), Boí *falagéra* (1973), i cap al Sud: Rib. d'Ebre *falaguera* (Arabía, *MiscFolk.*, p. 165); així segueix per terres valencianes: Cavanilles (*Obsv.* II, 338), MGadea (*T. del Xè* I, 155); és com ho diuen els obrers de Manises per a la que usen per a llur ceràmica (Almela, *Voc. Ceràm.*, 401) i fins a la Marina d'Alacant, car a la Vall de Callosa era tradicional la cobla «Eres com aquella planta / apellada *falaguera*, / qu'en la nit de San Joan, / floreix, grana i se seca» (segons la superstició que provava d'explicar-se el fet que a aquesta criptògama no se li arribava a veure mai flor ni grana) (Salvà, *Callosa* II, 106); així es concreta efectivament en bastants noms de lloc, com la serra anomenada *La Falaguera* entre Torrent i la Peranxisa, o la muntanya homònima que s'alça damunt Barx (1962). Completem-ho encara amb la forma de l'aragonès belsetà, d'arcaic fonetisme, *falkéra* (1965).

Paral·leles a la catalana són les formes de les llengües i dialectes més afins, les quals provenen també de *FILICARIA: oc. *feuguiera*, fr. *fougère*, ast. central *felguera* (Rato), que ja es documenta en escriptures medievals del Nord de Castella, *felguera* o *felguero*, Ss. XI i XIII (Oelschläger), ast. occid. *fulguera* (Munthe), mentre que en galleg *filgueira* ha conservat el valor etimològic: «lugar abundante en helechos».¹

Com féu notar Jud (ASNSL cxxi, 85) el cas del collectiu *FILICARIA apropiant-se el paper del primitiu *FILIX* va ser paral·lel al del collectiu llatí més antic *FILICTUM* 'falguerar' (documentat en els clàssics), que durant l'Edat Mitjana va anar envaint el terreny propi del nom de l'herba individual, d'on el cast. *belecho*,